

DOSSIER BETER ADVISEREN RUIMTELIJKE ORDENING

TANDEM
TWEKERKENSTRAAT 47
1000 BRUSSEL
02 282 19 40
INFO@TANDEMWEB.BE
WWW.TANDEMWEB.BE

BETER ADVISEREN: RUIMTELIJKE ORDENING

BELANG VAN RUIMTELIJKE ORDENING VOOR MILIEU EN NATUUR

We trappen een open deur in als we stellen dat Vlaanderen tot de dichtst bevolkte regio's ter wereld behoort. We gaan echter niet verstandig om met de weinige ruimte die we hebben. Het probleem is vooral de manier waarop we ruimte bebouwen: versnipperd, zonder samenhangend patroon, als confetti uitgestrooid of in lintbebouwing. Verkavelingen sluiten niet aan bij bestaande stads- of dorpskernen, maar liggen verspreid in de omringende landbouwgebieden. Kantoren en bedrijven zijn ingeplant langs grote invalswegen of aan op- en afritten van autostrades, baanwinkels schieten als paddenstoelen uit de grond.

De versnippering van de ruimte in Vlaanderen is in de eerste plaats een gevolg van het gebrek aan een ruimtelijke orderingsbeleid. De Nederlandse Randstad of het Duitse Ruhrgebied – regio's met een vergelijkbare bevolkingsdichtheid en economische groei als Vlaanderen – slagen er veel beter in activiteiten ruimtelijk te bundelen en daardoor open ruimte te sparen. De ruimtelijke wanorde in Vlaanderen heeft dus niet enkel te maken met het feit dat we een kleine, dichtbevolkte en economisch welvarende regio zijn. De wanorde is vooral een gevolg van foute of ontbrekende beleidskeuzes in het ruimtelijk beleid.

Dit gebrek aan ruimtelijke orde heeft een grote impact op milieu en natuur. Zo zorgt de versnippering van ruimte door lintbebouwing er voor dat de biodiversiteit sterk onder druk staat. Door die versnippering verdwenen de verbindingen tussen natuurgebieden, waardoor tal van dieren of planten zich niet meer kunnen verplaatsen van het ene natuurgebied naar het andere. Daardoor komt hun voortplanting in het gedrang. Eén op de vier planten- en diersoorten dreigt uit Vlaanderen te verdwijnen.

Omdat veel kantoorgebouwen of bedrijventerreinen werden ingeplant op pure autolocaties en omdat woon- en werkgebieden te ver uit mekaar liggen, neemt het autoverkeer hand over hand toe. Samen met het autoverkeer neemt ook de luchtvervuiling toe. Vlaanderen is één van de hot spots in Europa voor fijn stof en verzurende uitstoot. Dat zorgt voor gezondheidsprobleem en draagt bij aan de vorming van zure regen, wat de vitaliteit van bossen en heidegebieden aantast.

Het overaanbod aan vrijstaande villa's in verkavelingen zorgt niet alleen voor een grote verspilling van open ruimte, maar ook voor veel energieverpilling en dus een grotere impact op klimaatverandering. Een rijhuis kan immers veel zuiniger en goedkoper verwarmd worden dan een alleenstaande woning. Het ongeordend verkavelen van open ruimte ligt ook mee aan de basis van de jaarlijks terugkerende wateroverlast in heel wat gemeenten. Omdat te veel woningen en bedrijfsgebouwen werden opgetrokken in overstromingsgevoelige gebieden, zitten hele woonwijken en fabrieken regelmatig met de voeten in het water.

En tot slot betalen we ons gebrek aan ruimtelijke ordening cash aan rioleringen. Door het versnipperde bebouwingspa-

troon in Vlaanderen moeten miljarden euro meerkosten gemaakt worden om rioleringen en waterzuiveringsinstallaties aan te leggen. In 2008 werd 60% van het totale milieubudget van de Vlaamse overheid geïnvesteerd in riolering. En toch slagen we er niet in om de Europese minimumdoelstellingen inzake waterkwaliteit te halen. Bij een meer aaneengesloten bebouwing kunnen dergelijke nutsvoorzieningen veel efficiënter en goedkoper worden uitgebouwd.

Het kleine Vlaanderen heeft dan ook veel te winnen bij een doordacht ruimtelijk beleid. In de eerste plaats moeten we inzetten op zuinig en intensief ruimtegebruik. Dit zowel om het verlies aan natuurwaarden te kunnen keren, om voldoende ruimte voor water te reserveren, maar ook om ons energiegebruik te beperken en om de groei van het autoverkeer in de hand te houden. Verder doen zoals we nu bezig zijn is geen optie. Als de bebouwing aan het huidige tempo doorgaat, dan zal in 2050 maar liefst 41,5% van Vlaanderen bebouwd zijn.

INSTRUMENTEN VAN RUIMTELIJKE ORDENING

Hoe zit onze huidige ruimtelijke ordening in elkaar? Verschillende stappen volgen elkaar logisch op. De eerste stap zijn de [ruimtelijke structuurplannen](#). Het zijn geen 'plannen' zoals een gedetailleerde topografische kaart, maar beleidsdocumenten die aangeven hoe de overheid de ontwikkeling van de ruimte in de toekomst ziet gebeuren. Dit wordt de 'gewenste ruimtelijke structuur' genoemd. Een structuurplan bevat bindende en richtinggevende bepalingen. De bindende bepalingen binden de overheid die het structuurplan heeft vastgesteld alsook de overheden die ervan afhankelijk zijn. Zo is het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen bindend voor de Vlaamse Overheid, de provincies en de gemeenten. De gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen zijn bindend voor de betrokken gemeente. Lagere structuurplannen mogen niet strijdig zijn met een structuurplan van hoger niveau.

Structuurplannen zijn evenwel niet rechtstreeks bindend voor de burger. Ze worden dat pas als ze vertaald worden in [ruimtelijke uitvoeringsplannen \(RUP\)](#). Er bestaan gewestelijke, provinciale en gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen. Die ruimtelijke uitvoeringsplannen komen in de plaats van de vroegere gewestplannen en Bijzondere Plannen van Aanleg (BPA). Gewestplannen en BPA's blijven van kracht zolang ze niet vervangen worden door een RUP. Deze plannen zijn bestemmingsplannen. Ze bevatten een grafisch plan, waarin met een kleurcode tot op kavelniveau een bestemming aan een grond wordt gegeven (woonzone, natuurgebied, landbouw, bedrijventerrein,...). Hierbij horen stedenbouwkundige voorschriften, die vastleggen wat wel en niet toegelaten is in deze bestemming. Het gaat dan bv. over hoe hoog je mag bouwen in een woonzone, welk soort commerciële activiteiten toegelaten worden in een woongebied, enz.

De stedenbouwkundige voorschriften bij ruimtelijke uitvoeringsplannen slaan alleen op het gebied dat door het plan bestreken wordt. Soms is er behoefte aan stedenbouwkundige voorschriften die gelden voor het ganse grondgebied van het gewest, een provincie of een gemeente. Dit gebeurt door middel van een [stedenbouwkundige verordening](#).

De lijst van thema's die geregeld kunnen worden via een stedenbouwkundige verordening is lang. Een bekende gewestelijke stedenbouwkundige verordening gaat over hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen en buffervoorzieningen bij nieuwbouw of grondige renovatie. Heel wat gemeenten hebben bv. een stedenbouwkundige verordening op het vellen en (her)aanplanten van hoogstammige bomen. Behalve de stedenbouwkundige verordening bestaat ook nog de verkavelingsverordening, die alleen slaat op het uitvoeren van verkavelingen op het grondgebied van de gemeente.

Het sluitstuk wordt gevormd door de vergunningen. De Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening somt de handelingen op waarvoor een voorafgaande **stedenbouwkundige vergunning** moet worden verkregen. Een stedenbouwkundige vergunning moet in overeenstemming zijn met de bestemming en de stedenbouwkundige voorschriften van het gewestplan, BPA of RUP. Zo kan geen stedenbouwkundige vergunning afgeleverd worden om een woning te bouwen in natuurgebied, maar bv. wel voor een landbouwloods in agrarisch gebied. Om te weten of de handeling verplicht is een stedenbouwkundige vergunning aan te vragen, moet je *in principe* art. 4.2.1 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke

Ordening raadplegen. De Vlaamse Regering heeft echter op de bevoegdheid om voor elk type van handeling een of meerdere uitzonderingen vast te stellen, wanneer het gaat om zogeheten "kleine werken". De meest recente lijst van uitzonderingen dateert van 16 juli 2010 is bijzonder lang en vind je via www.ruimtelijkeordering.be.

In 2009 werd het instrument van de **stedenbouwkundige melding** ingevoerd. Het gaat in feite om een vereenvoudigde procedure voor kleinere werken die niettemin te belangrijk zijn om vrijgesteld te worden van vergunning. Naast de stedenbouwkundige vergunning bestaat ook de verkavelingsvergunning, aan te vragen voor het verkavelen van een grond binnen woongebied.

Voor een aantal belangrijke stedenbouwkundige ingrepen, die een grote impact hebben op het leefmilieu, moet een **milieueffectrapport** (MER) worden opgemaakt. Dat kan zowel van toepassing zijn op een RUP (een zgn. plan-MER) als op een vergunning (een zgn. project-MER). In dergelijk MER moet de impact van een ruimtelijke ontwikkeling op het leefmilieu (op luchtkwaliteit, natuurwaarden, waterbeheer,...) worden onderzocht. Het MER kan alternatieve oplossingen aanbevelen of maatregelen bevatten om de impact te milderen.

WAT KAN JE VANUIT DE MINARAAD DOEN ROND RUIMTELIJKE ORDENING?

Beleidsmatig heeft er altijd een scheiding bestaan tussen ruimtelijke ordening en milieu: er zijn aparte ministers, gedeputeerden en schepenen voor beide beleidsdomeinen. En dus ook aparte administraties én adviesraden. In een gemeente zijn meestal twee adviesraden actief: de gemeentelijke milieuraad (Minaraad) en de gemeentelijke commissie voor ruimtelijke ordening (Gecoro).

In principe is het enkel de Gecoro die advies uitbrengt over ruimtelijke plannen in de gemeente. Aangezien ruimtelijke ordening een belangrijke impact heeft op milieu en natuur, kan het interessant zijn dat ook de Minaraad zich buigt over ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente. Zowel in het Natuurdecreet, het Mestdecreet als het Bosdecreet vind je immers koppelingen met ruimtelijke bestemmingzones. Door constructief vanuit een milieu- en natuurbril naar een ruimtelijk plan te kijken, kan een advies van de Minaraad een meerwaarde betekenen voor het ruimtelijk beleid van de gemeente.

WAT KAN JE VANUIT DE MINARAAD DOEN?

- In de voorontwerpfase van een RUP krijgt de Gecoro meestal een toelichting hierover van de ontwerper. Het kan alvast interessant zijn om met de Gecoro af te spreken dat ook de leden van de Minaraad worden uitgenodigd voor dergelijke toelichting. Zo worden ook de leden van de Minaraad in een vroege fase van de planvorming betrokken en kan men overwegen of het zinvol is om ook vanuit de Minaraad een advies over het plan uit te brengen. Een **gezamenlijke bijeenkomst** vragen voor toelichting bij een RUP kan de start betekenen om vervolgens ook een gezamenlijk advies uit te brengen. Natuur- en milieuverenigingen hebben in de regel vertegenwoordigers in beide raden. Zij kunnen aldus de noodzakelijke link leggen tussen Minaraad en Gecoro.
- De Minaraad kan **op eigen initiatief advies** geven over een (voor)ontwerp van gemeentelijk **structuurplan of over een ontwerp RUP**. De meerwaarde van een advies van de Minaraad zit in de link tussen ruimte en milieu/natuur. Over verschillende milieuthema's kan de gemeente in het (gemeentelijk) RUP maatregelen opnemen die onze ruimtelijke ordening verduurzamen. Er zijn maatregelen mogelijk inzake de thema's: water; groen, natuur en ecologie; mobiliteit; afval; lucht; geluid; energie en klimaatmitigatie en adaptatie; leefbaarheid en veiligheid; bodem; ruimte-efficiëntie en hergebruik; erfgoed; en materialen en grondstoffen.

MODEL:

Toolkit RUPS Platform Dubolimborg:

- Deze toolkit geeft een (niet-limitatief) overzicht van de verschillende duurzame maatregelen die kunnen worden opgenomen in een Ruimtelijk Uitvoeringsplan.
<http://www.dubolimborg.be/nl/rups>

VOORBEELDEN:

- De gemeente Kinrooi heeft in 2010 een RUP "Woonbeleid Kinrooi" opgesteld om een aantal bestemmingen volgens het gewestplan te herzien in de verschillende kernen. In de 'toolkit RUPS' van Platform Limburg vind je dit volledige RUP, met aanduiding welke duurzame stedenbouwkundige voorschriften er werden opgenomen.
<http://www.dubolimborg.be/nl/rups>

- **Verordeningen** kunnen een interessant instrument zijn om sommige ruimtelijke milieuproblemen aan te pakken. Heel wat gemeenten beschikken al over dergelijke verordening. Er bestaan ook voorbeeldmodellen van verordeningen, onder meer in het kader van de samenwerkingsovereenkomst. Vanuit de Minaraad kan je een dergelijke voorbeeldverordening toepassen op de eigen gemeente en vervolgens overmaken aan het college en de gemeenteraad met de vraag om ze in de gemeente toepasbaar te maken.

MODEL:

Toolkit verordeningen Platform Dubolimborg:

- Deze toolkit geeft een (niet-limitatief) overzicht van de verschillende duurzame maatregelen die kunnen worden opgenomen in een stedenbouwkundige verordening.
http://www.dubolimborg.be/files/toolkit_verordeningen.pdf
- **Model verordening overwelving baangrachten:**
Deze verordening zorgt voor op maatregelen die de infiltratie van water naar de bodem kunnen tegenwerken.
http://www.lne.be/doelgroepen/lokale-overheden/so-2005-2007/algemene-informatie/handleiding-per-cluster/water/so_bijlWAgem05.doc/view?searchterm=None
- **Dossier IX Beter Adviseren – Ecologische verkavelingen.**
Bij dit dossier hoort een modelverordening 'met betrekking tot nieuwe verkavelingsaanvragen en wijziging van bestaande verkavelingen', opgesteld door Tandem en VIBE. In deze modelverordening vind je een niet-limitatieve lijst van bepalingen die je in de verordening kunt laten opnemen.
<http://www.tandemweb.be/index.php/144>

VOORBEELDEN:

- **Algemene bouwverordening stad Leuven (fase 1) – 09/01/2010**

De algemene bouwverordening is van toepassing op het hele Leuvense grondgebied, tenzij er op het gebied een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) of bijzonder plan van aanleg (BPA) rust. Deze bouwverordening bevat voorbeeldartikels inzake: thema water: optimale benutting van kleine(re) gezinswoningen (waaronder groendak), behoud van minimum aan onverharde en private buitenruimte, definitie en minimale oppervlakte van de verschillende woningtypes. <http://www.dubolimborg.be/nl/toolkitverordeningen>, http://www.dubolimborg.be/files/leuvenalgstdbk_verordening.pdf

- **Geïntegreerde gemeentelijke stedenbouwkundige verordening stad Sint-Truiden**

Deze stedenbouwkundige verordening is vooral vernieuwend op het vlak van waterbeheer. Ze garandeert ruimte aan water door het opleggen van afstandsregels naast waterlopen, en legt bvb ook de verplichting op om erosievermijdend te werken op het land.

<http://www.stro-o.be/fb111upk215qze1ece160.aspx>

- Voor stedenbouwkundige plannen of projecten waarvoor een **milieueffectrapport** wordt opgemaakt, kan je vanuit de Minaraad bij de kennisgeving een advies indienen. Een kennisgeving is een openbaar onderzoek waarbij bekend gemaakt wordt welk project onderzocht zal worden, welke alternatieven bekeken worden en welke milieueffecten onderzocht zullen worden. Vanuit de Minaraad kan je een advies opstellen waarin bijkomende alternatieven aandragen of bijkomend te onderzoeken milieueffecten aangegeven worden.

VOORBEELD:

- **Publieke consultatie plan MER PRUP regionaal bedrijventerrein Menen West – negatief advies**
<http://www.milieuraad.be> > Menen

- Eens het MER is goedgekeurd, kan je als Minaraad na gaan of in het RUP gekozen werd voor het meest milieuvriendelijke alternatief en of de milderende maatregelen voldoende doorwerken in het plan. Ook hierover kan de Minaraad een advies uitbrengen.

- Voor grotere ontwikkelingsprojecten kan je je gemeente vragen om de duurzaamheid te meten. De milieudienst van de stad Gent heeft een systeem ontwikkeld om (ecologische) duurzaamheid in haar stadsontwikkelingsprojecten meetbaar te maken. Je kan de meter als pdf document downloaden op de website van de stad Gent.

- **Ontbossen** is volgens het bosdecreet verboden tenzij in een aantal uitzonderlijke gevallen en mits compensatie. Dit is het geval voor ontbossingen voor algemeen belang, in woon- en industriegebied en in vergunde verkavelingen. Voor de ze ontbossingen is een stedenbouwkundige vergunning verplicht en de compensatie kan gebeuren in natura, financieel of door een combinatie van beide. In de praktijk gebeurt de compensatie vooral financieel en het geld dat in het Boscompensatiefonds terecht komt blijft onaangeroerd. Naast het indienen van een projectvoorstel kunnen de Minaraad en Gecoro ook actief op zoek gaan naar **geschikte locaties** om in de eigen gemeente **compensatiebossen aan te leggen**. Dit kan gaan van echte stadsbossen en speelbossen tot kleinere bosjes of bufferzones langs drukke verkeerswegen en op industrieterreinen.

VOORBEELD:

- Een overzicht van gemeentelijke praktijkvoorbeelden inzake het gebruik van autochtoon plantgoed vind je in het praktisch vademecum "Plant van Hier". www.vbv.be/projecten/plantvanhier

- Informeer jezelf en je collega's van de milieuraad ook over **goede voorbeelden** van een duurzame ruimtelijke Ordening. Je kan bijvoorbeeld met je Minaraad een uitstap organiseren voor de minaraad, Gecoro, gemeente-raad, ... naar goede voorbeelden van duurzame wijken.

MODEL:

- In de **Tandemkoffer** vind je een stappenplan met informatie hoe je zo'n bezoek het best aanpakt. Je kan bij VIBE terecht voor interessante locaties. http://www.tandemweb.be/downloads/Tandemkoffer/Tandem_duurzaambouwen.pdf

VOORBEELDEN:

- Een duurzame stadsuitbreiding van Ieper, in een samenwerking met WVI, stad Ieper en huisvestingsmaatschappij Ons Onderdak. <http://tandemweb.be/index.php/201>
- In de stad Sint-Niklaas wordt de Clementwijk uitgebreid met 700 lage-energiewoningen, collectieve voorzieningen en een stadsdeelpark met aandacht voor water, natuur en mobiliteit. <http://tandemweb.be/index.php/201>

MEER INFORMATIE

ALGEMENE INFORMATIE OVER RUIMTELIJKE ORDENING:

- www.ruimtelijkeordening.be
Op deze site van de Vlaamse Overheid vind je een volledig overzicht van alle wetgeving inzake Ruimtelijke Ordening en de uitzonderingsbesluiten hierop.
- www.natuurenbos.be > wetgeving > bosdecreet
Het Bosdecreet geldt zowel voor openbare bossen als bossen in privébezit. De nadruk ligt op de bescherming en het duurzaam gebruik van het bos. Het decreet erkent formeel de meervoudige functies die bossen vervullen.
- www.natuurenbos.be > wetgeving > natuurdecreet
Het Natuurdecreet, zoals dit decreet vaak wordt genoemd, is de centrale juridische basis van het natuurbeleid in Vlaanderen.

ACTIEGROEPEN VOOR EEN BETERE RUIMTELIJKE ORDENING:

- www.openruimteademruimte.be
Op initiatief van Bond Beter Leefmilieu hebben meer dan vijftig organisaties zich achter het Manifest OpenRuimte AdemRuimte geschaard. Met het manifest wordt het verzet tegen meer logistiek en grote infrastructuurwerken in heel Vlaanderen gebundeld.

WEBSITES MET VOORBEELDEN VAN DUURZAME WIJKEN EN BOUWEN:

- www.zonnigekempen.be
Zonnige Kempen is de jongste sociale bouwmaatschappij binnen de VMSW (Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen), actief in een werkingsgebied van 11 gemeenten van Zandhoven tot Laakdal, en wil expliciet duurzaam bouwen. Dit betekent voor hen het zoeken naar een evenwicht tussen integratie in de omgeving, energie, water, bouwmaterialen en afval.
- www.ecopolisvlaanderen.be
Ecopolis-Vlaanderen is een DuLoMi-project (Duurzaam Lokaal Milieubeleid). VIBE (Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch bouwen en wonen vzw) voert het uit in samenwerking met enkele experts. Het liep van januari 2008 tot december 2009. Hier vind je alle goede mogelijke info over ecologische stedenbouw: goede voorbeelden, mastercases, tips en trucs, een doe-wijzeren en een gratis downloadbaar boek.
- [Autoluwe wijken](http://www.bondbeterleefmilieu.be/campaign.php/38)
www.bondbeterleefmilieu.be/campaign.php/38
Enkele bestaande voorbeelden van autoluwe wijken in het buitenland tonen aan dat rekening houden met mobiliteit in de ruimtelijke ordening lonend is voor het welzijn van de bewoners en leefmilieu en verkeersdruk.
- www.west-vlaanderen.be > leefbaarheidscatalogus
Deze leefbaarheidscatalogus van de provincie West-Vlaanderen doet je zin krijgen om aan de slag te gaan. Ze bundelen instrumenten, methodieken en theoretische modellen die hun waarde in de praktijk hebben bewezen. Ze tonen ook concrete projecten en realisaties, waar mensen met en voor andere mensen de leefbaarheid in hun buurt, wijk of gemeente een positieve stimulans hebben gegeven.

STEUNPUNTEN EN WEBSITE WAAR JE TERECHT KAN VOOR ADVIES VOOR DUURZAME WIJKEN EN STADSONTWIKKELING:

- www.levendewijken.net
Het NGO-adviesnetwerk [duurzame stads- en dorpsvernieuwing](http://www.levendewijken.net) wil verschillende betrokkenen – gemeenten, projectontwikkelaars, belangengroepen, e.a. – bijstaan. Dit netwerk bestaat uit gespecialiseerde organisaties in diverse disciplines, nodig om een duurzame wijk te realiseren. Zij informeren, sensibiliseren en begeleiden de betrokken actoren onder de vorm van een praktijkgericht advies. Zij hebben een eigen website [levendewijken.net](http://www.levendewijken.net) waar je terecht kan, zowel voor praktische tips en goede voorbeelden, als voor meer info over het aanbod van het netwerk voor advisering van duurzame wijken.
- <http://www.bondbeterleefmilieu.be/campaign.php/43>
De website van het Vlaams Netwerk Duurzaam bouwadvies bundelt de contactgegevens van de grootste Vlaamse spelers inzake duurzaam bouwadvies.

COLOFON

Deze publicatie werd ontwikkeld ter ondersteuning van gemeentelijke milieuraden. De reeks 'beter adviseren' biedt achtergrondinfo over thema's die in veel gemeenten actueel zijn en kan eventueel advies stofferen. Alle dossiers zijn te raadplegen op www.tandemweb.be/milieuraad.

Lokale acties rond natuurbeleving, natuurbeheer en milieumaatregelen zijn onontbeerlijk voor een vitaal milieubeleid in Vlaanderen. Elke Vlaamse gemeente en elke vereniging kan hierin mee het verschil maken. Het steunpunt Tandem stelt samenwerking tussen lokale besturen en verenigingen centraal. Tandem ondersteunt alle inwoners, verenigingen en besturen die een engagement willen opnemen, om hun initiatief uit te werken in samenwerking met elkaar en/of andere lokale partners. De natuur- en milieuverenigingen bundelen hiertoe hun expertise binnen Tandem en krijgen daarvoor de steun van de Vlaamse Overheid.

Redactie

Paul Stryckers, Erik Grietens en Yanti Ehrentraut

Vormgeving

Jurgen Maelfeyt

Verantwoordelijke uitgever

Danny Jacobs, Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel

Tandemsecretariaat

Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel,

tel. 02 282 19 40

info@tandemweb.be

www.tandemweb.be

Uitgave december 2010,

gedrukt op gerecycleerd papier op 3500 ex.